

פ"ט הי"ב, הי"ג

שהביא דברי המג"א בשם שו"ת מהר"ם אלשקר שיכולים בני עיר לתקן פורים הקהלה לדורות על נס הצלת הקהלה ממות לחיים, וכן קבעו בצפת פורים צפת, וכן פורים טבריה, וכן פורים מצרים, וכן פורים פרנקפורט, ועוד פורים של כמה קהלות על נס הצלת הקהלה, ולא קראום יו"ט אלא פורים הקהלה, כי פורים לא בטלה. וראיה מר"ה ר"ח ואי"ס ד בטלה מג"ת קמיתא בטיל אחרניתא מוסיפין, משמע דפורים דלא בטלה פורים אחרניתא מוסיפין. אכן אם בטלה הקהלה בטלה הפורים שלה שבוה אנו אומרים צרות אחרונות משכחות את הראשונות. ועיין עוד בברכות פ"א ה"ו, משלו משל למה"ד לאחד שהיה מהלך בדרך ופגע בו זאב וניצל ממנו, התחיל מספר מעשה הזאב ואח"כ פגע בו הארי וניצל מידו, שכח מעשה הזאב התחיל מספר מעשה הארי, ואח"כ פגע בו נחש וניצל מידו שכח מעשה שניהם והתחיל מספר מעשה הנחש. כך היו ישראל, הצרות האחרונות משכחות הראשונות. משמע שאין לקבוע אפילו פורים שהסכנה האחרונה גדולה מהראשונה ומשכחת הראשונה ובייחוד אחרי חורבן אירופה יתכן שמשכחות הכל.

לבלתי המית אותו בכל מיתה שירצה. כלומר בלא רגימה באבן אלא בכל מיתה שהוא, כ"ה בתו"כ. ופירש בתו"מ שהעיקר הוא שימיתו אותו כי נראה ממשמעות המקרא לבלתי המית אותו אבל אם ימיתוהו באיזה מיתה שהוא אף שמחמת איוו סיבה לא יכלו להמיתו ברגימת אבן, כבר אינם בכלל העלמת עין. ונ"ל שזוהו מפני שכפל המקור על הפעל משמע שיעלימו בכל אופן שהוא. ויש לציין שהטעם על ואם העלם הוא פזר, שהוא טעם מאריך, לרמוז דווקא אם תהיה העלמה גדולה ונמשכת, אבל אם ימיתוהו אף בשאר מיתה כבר אינה העלמה.

הלכה יג

משחרב ביהמ"ק פסקו אנשי אמנה. שכן בחורבן ביהמ"ק וחורבן ישראל שרבו הצרות והרדיפות על ישראל נתרופפה האמונה בלב העם ופסקו אנשי אמנה, וכדוגמת חורבן ישראל בזמנינו שגרמה להתרופפות האמונה בלב הרבה מישראל ואעפ"כ לא פסקו מכל וכל וכמ"ש לקמן, חד רבי הוה קרי ליה אחוה בצור, מקום היריד והמסחר כמ"ש בע"ז פ"א ה"ד ובכלאים פ"ט ה"ג והוון צווחין בפרגמטיה והוה אמר לית אנא מבטל עונתי אין חמי למיתי מיתי הוא. והחידוש בזה אף שהיה רובה צעיר הבהול על המסחר והרווחים אעפ"כ לא בטל שעה הקבועה לתורה, ואם בבחור כן כ"ש לזקן שלא יבטל העתים שקבע לתורה, כמ"ש בשבת ל"א ובשר"ע אר"ח סימן קנ"ד עי"ש ובהגהת הרמ"א בשם רבינו יונה, ואף מי שאינו יודע ללמוד ילך לביהמ"ד ושכר הליכה בידו עי"ש במ"ב, והוא עפ"י המשנה באבות הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו. אולם במסכת סופרים פ"ח שנינו ביום שהושיבו את ראב"ע לנשיא פתח ואמר, אתם נצבים היום כולכם אנשים באים לשמוע נשים כדי שיקבלו שכר פסיעות וכו', משמע ממסכת סופרים שפירוש שכר הליכה בידו היינו עפ"י צירוף כל פסיעה ופסיעה וכלול בשכר ההליכה שכר פסיעות, וכן כתב הגר"א בשנות אליהו ריש פאה שמקבל שכר על כל דיבור ודיבור של תורה. ועיין בכסא רחמים שמגיה במסכת סופרים עפ"י הגמרא בריש חגיגה ברם לא יתכן להגיה שכ"ה בכל ספרי מסכת סופרים כה"י כמ"ש בהוצאת ר"מ היגר עי"ש. אלא נראתה כמ"ש שדעת המסכת סופרים הוא שפירוש שכר הליכה בידו המורכבת מהרבה פסיעות שכן הוא מקבל שכר סכום הפסיעות. וכ"ה בב"מ ק"ז ובסוטה כ"ב דאמר ר"י לאשה שהלכה בדרך רחוקה להגיע לביהמ"ד של ר"י שהיתה

פ"ט הי"ג

יכולה ללכת לביהמ"ד של ר"י שהתפלל שם גדול הדורות ר"י והר"ז דווקא לביהמ"ד של ר"י שהתפלל שם גדול הדורות ר"י והר"ז הידור מצוה ומקבלת שכר פסיעות עי"ש. וכמו בהליכה בדרך מצוה מקבלים שכר על כל פסיעה ופסיעה, כן בהליכה בדרך עבירה מקבלים עונש על כל פסיעה ופסיעה כמ"ש בנזיר פ"ז ה"א. אמר ר"ע כך היתה תחלת תשמישי לפני חכמים פ"א הייתי מהלך בדרך ומצאתי מת מצוה וניטפלי בו בארבע מיל עד שהבאתי למקום הקברות, וכשבאתי אצל ר"א ור"י אמרתי להם את הדבר ואמרו לי על כל פסיעה ופסיעה שהיית פוסע מעלין עליך כאלו שפכת סמים שכן מת מצוה קנה מקומו וכו' עי"ש. הרי שהפסיעות של ההליכה הן גופים מחולקים ושמות מחולקין בין לחובה ובין לזכות.

זה שמואל ודוד. ופירש בקה"ע הם נקראים נביאים הראשונים, שאותן שהיו לפניהם נקראים הרואים כמפורש בשמואל. וכוונתו לשמואל א ט, כי לנביא יקראו לפנים הרואה. ועיין מ"ש בעירובין פ"ג ה"ט שדבריו תמוהים שבוודאי שגם הנביאים שהיו לפניהם היו נקראים נביאים כמ"ש בתורה בפרשת שופטים, וכבר אברהם נקרא נביא כמ"ש בפרשת וירא, וכתוב ודבורה אשה נביאה. ובמגילה י"ד, מ"ח נביאים ושבע נביאות נתנבאו לישראל, ובפירושי רש"י ור"ח שם שבהלכות גדולות מנויות מסדר עולם יהושע ופנחס אלקנה עלי ושמואל וכו'. ויש מהם שהם מכונים במקרא איש אלוקים ויש מהם מכונים הרואה או מלאך, ומפורש כן בסדר עולם פ"כ עי"ש. ובב"ב י"ד סדרן של נביאים יהושע שופטים, ובמסורה נקראו יהושע שופטים מלכים, שמואל נביאים ראשונים. והא דכתיב לפנים יקראו לנביא רואה, ר"ל שכינו לנביא גם בשם רואה, אבל ברור שעיקר שמם היה נביא. והא דאמרין כאן משמתו נביאים הראשונים וכו' הם שמואל ודוד גד ונתן מפני שעד זמנם שאלו באר"ת.

רשב"י בשם רב זה ירמיה וברוך. מבואר מכאן שברוך היה נביא מנביאים ראשונים, וביפ"מ הקשה דהא ברוך בן נריה לא היה נביא, וכמ"ש בירמיה מ"ה, ואתה תבקש לך גדולות אל תבקש וכ"ה ברש"י וברד"ק שם, והוא מדברי המכילתא בסוף פתיחתא דבא, ועי"כ נטה מדרך הפשט. אולם לק"מ, שהרי מפורש במגילה י"ד וט"ו שברוך כהן ונביא היה ואמרין שם ברוך בן נריה נתנבא בשנת שתיים לדריוש, ופירש"י נתנבא לבני הגולה שיחזרו לביהמ"ק שנתבטלה המלאכה זה י"ח שנה ע"י השומרונים משהחילו בה בימי כורש. ובדף ט"ז סוף ע"ב כתיב, בשנת שתיים לדריוש בבבל היה מתנבא ושולח ספרים לירושלים ע"כ, וכ"ה מפורש בספרי פיסקא ע"ח, וכ"ה בסדר עולם פ"כ צפניה ירמיה ויחזקאל כולם נתנבאו סמוך לחורבן, ברוך בן נריה ושריה בן מחסיה ודניאל כולם נתנבאו בימי נבוכדנצר, מרדכי וחגי זכריה ומלאכי כולם נתנבאו בשנת שתיים לדריוש ע"כ. וכן הוא בבמדבר רבה פ"י סימן ה הוצאת ראם וז"ל, והנבואה נקרא מנוחה שנאמר ירמיה נ"א ושריה שר מנוחה, נלמד שזכה ברוך בן נריה לרוה"ק כמה דתימא ונחה עליו רוח ה'. וכתב ע"ז בחידושי הרד"ל, דרש שריה בן נריה הוא ברוך בן נריה וכלפי מ"ש עליו יגעתי באנחתי ומנוחה, ע"ש בפירושו מהמכילתא בפרשת בא, לכך כתב כאן שר מנוחה שאח"ז זכה ברוך לנבואה. ועי"ש בפירוש מהרד"ו בקצת יותר אריכות. ובאמת נראה כן מהמכילתא גופא וז"ל, ברוך בן נריה היה מתרעם לפני המקום מה נשתניתי אני מכל תלמידי הנביאים, יהושע שמש משה ושרתה עליו רוח"ק, אלישע שמש אליהו ושרתה עליו רוח"ק